

Arıcı, A. F. ve Urgan, S. (2015). *Yazılı anlatım el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

*İnceleyen: Gürkan Ceviz**

Geliş tarihi: 12.03.2019
Kabul tarihi: 13.03.2019

Atf bilgisi:
Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)
Cilt: 4 **Sayı:** 1
Sayfa: 151-156 **Yıl:** 2019
Dönem: Kış

ÖZ

Bir kitap üzerine tanıtım yazısı yazmak dikkat ve özen isteyen bir süreçtir. Bu tür yazılarda kitabın içeriğini ve literatüre ne kazandırdığını belirtmek oldukça önemlidir. Bunun için de incelenen kitap dikkatle okunup anlaşılmalıdır. Bu çalışmada *Yazılı Anlatım El Kitabı* adlı eser incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yazılı anlatım, Yazma eğitimi, Türkçe eğitimi, El kitabı, Kitap inceleme.

¹ Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye,
gurkanceviz@hotmail.com
ORCID ID 0000-0003-1614-6832

* Sorumlu yazar

Arıcı, A. F. ve Urgan, S. (2015). *Written expression handbook*. Ankara: Pegem Akademi Publishing.

Reviewed by **Gurkan Ceviz***

First received: 12.03.2019

Accepted: 13.03.2019

Citation:

Journal of the International Scientific Research (IBAD)

Volume: 4 **Issue:** 1

Pages: 151-156 **Year:** 2019

Session: Winter

ABSTRACT

Writing a review on a book requires attention and effort. In such writings it is necessary to specify the author's purpose of writing the book and what the book has contributed to the literature. For this, the book studied must be thoroughly read and assimilated. In this study we reviewed the book titled *Yazılı Anlatım El Kitabı*.

Keywords: Written expression, Writing training, Turkish education, Handbook, Book review.

¹ Yıldız Technical University, Turkey,
gurkanceviz@hotmail.com

ORCID ID 0000-0003-1614-6832

* Corresponding Author

Ali Fuat Arıcı ve Suat Urgan'ın birlikte kaleme aldığı *Yazılı Anlatım El Kitabı*, Pegem Akademi Yayınları tarafından 1. baskısını Şubat 2012'de yapmıştır. Elimde bulunup incelenecek olan kitap ise Eylül 2015'te çıkan 4. baskıdır. Eser söz başı, akademik özgeçmiş, tüm bölümler ve kaynakçası ile birlikte 229 sayfadır.

Eser, yazarların birlikte kaleme aldığı “Söz Başı” ile başlamaktadır. Önsöz yerine bu kelimenin tercih edilmesi dikkate değerdir. Söz başında yazma becerisinin genel özelliklerinden ve gerekliliğinden kısaca bahsedilmiş, yazının son paragrafında eserin kuruluş şeması ve temel bölümleri belirtilmiştir. “*Kitabın giriş bölümünde iyi bir metin oluşturmanın teorik bilgileri sunulmuş, ikinci bölümde yazılı anlatım türleri hakkında bilgiler verilerek o türleri nasıl yazılacağı anlatılıp örnek metinlerle zenginleştirilmeye çalışılmış, son bölümde ise yazım ve noktalama işaretlerine yer verilmiştir.*”

Söz başının hemen sonrasında yazarların hayatından ve akademik özgeçmişlerinden kısaca bahsedilmiştir. Bunun arkasından içindekiler bölümü ve nihayet giriş kısmı okuyucuyu karşılar.

Kitabın “Giriş”ten “Yazılı Anlatım Türleri” başlığına kadar olan kısmı, söz başında bahsedilen “iyi bir metin oluşturmanın teorik bilgileri”ni kapsayan ilk ana bölümdür. Bu bölümün başlangıcındaki “Giriş” başlığı altında dil ile düşünce arasındaki ilişkiden; yazılı anlatımın kalıcılık boyutundan, üstbilişsel bir etkinlik olduğundan ve eğitiminin yapılması gerektiğinden bahsedilmiştir. Ülkemizde bu eğitimin ilkokuldan başlayarak ileri eğitim kademelerine kadar verilmesine rağmen öğrencilerin yazma becerilerinin yeterince iyi olmadığı belirtilmiş, bu durumun muhtemel sebepleri üzerinde durulmuştur. Dört temel dil becerisinin birbirini desteklediği hatırlatılarak diğer dil becerilerinin yazılı anlatım becerisini de geliştireceği çıkarımı yapılmış ve bu becerinin gelişmesi ile birlikte bireyin düşünsel ve sanatsal olarak katedeceği ilerleme öngörülmüştür.

Konuyu başlangıç mahiyetindeki “*Yazılı Anlatım*” başlığı altında 3 alt başlık verilmiştir

“Kompozisyon”dan “Yazılı Anlatım”a bölümüne kompozisyon kelimesinin kökeninden, bizdeki karşılıklarından ve bugünkü kullanımından bahsedilerek başlanmıştır. Kompozisyon yazmanın gereklilikleri üzerinde durulmuştur.

Bir diğer alt başlık olan “Yazma İhtiyacı” kısmında yazmanın bir gereksinim olduğu tanık gösterilerek, bazı yazarlardan alıntılar yapılarak anlatılmıştır.

Yazılı Anlatım başlığının üçüncü alt başlığı olan “Yazı ve Edebiyat” bölümünde yazı, edebiyat ve okumanın birbirine temel teşkil ettiğinden bahsedilmiş, edebi eser meydana getirmenin ehemmiyeti üzerinde durulmuştur.

Yazılı Anlatım konu başlığının bitiminde kitap okuyucuya günlük tutma ödevi vermiştir. Bu ödevlendirme, bundan sonraki her konu başlığının sonunda da tekrar etmiştir.

Kitap bu kısımdan sonra söz başında açıklanan rotasına girmiş, teorik kısım başlamıştır.

“*Yazılı Anlatım Unsurları*” konu başlığı, “Konu ve Tema, Başlık, Plan, Ana Fikir ve Paragraf” öğeleri üzerinde durmuştur.

Plan ögesi anlatılırken metinde giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden bahsedilmiştir. Her bölüm özenle seçilmiş metinlerden örneklerle zenginleştirilmiştir.

Paragraf üzerinde epey durulmuştur. Bununla alakalı başlıklar “Paragraf ve Paragrafın Yapısı, Paragrafta Plan, İyi Bir Paragrafta Bulunması Gereken Ölçütler, Paragrafta Anlatım Biçimleri” olarak sıralanabilir.

İyi bir paragrafta bulunması gereken ölçütler, içerik yönünden ve dil bilgisi yönünden ikiye ayrılıp maddelendirilmiştir.

Paragrafta anlatım biçimleri de bilgiye dayalı ve duyguya dayalı anlatım biçimleri olarak sınıflandırılmış; açıklayıcı ve tartışmacı anlatım bilgiye dayalı başlığının altına, betimleyici ve öyküleyici anlatım duyguya dayalı anlatım biçimleri kısmına konulmuştur. Her anlatım biçimi için örnek metinler sunulmuştur.

“Yazılı Anlatım Unsurları” konu başlığının bitiminde de “Kendinizi tanıtan bir yazı yazınız.” şeklinde bir ödevlendirme bulunmaktadır.

Bir diğer konu başlığı olan “*Yazılı Anlatımın İlkeleri*” bölümünde yazılı anlatımın başlangıçta severek yapılacak bir aktivite olarak planlanmasının öneminden bahsedilmiştir. İlkeler kısaca şöyle sıralanabilir; gözlem yapmak, düşünceye ve okumaya önem vermek, iyi bir dinleyici olmak, duygu ve hayallerin geliştirilmesi ile özgünlüğün peşinde olmak. Bu sıralananlar, olmazsa olmaz ilkeler olarak verilmiştir. Konu başlığının bitiminde duygu ve düşüncelerin anlatılması istenmiştir.

“*Yazılı Anlatımın Amaçları*” bölümünde; Graham ve Perin (2007)’nin çalışması olan “gençlerin yazma eğitimini etkileyen on bir etkili öge” açıklanmış, bizim eğitim programlarımızda yer alan yazılı anlatımla ilgili kazanımlardan örnekler verilmiş, üst beceriler açıklanmış ve yazma çalışmaları ile bireylere kazandırılmaya çalışılan temel yeterlilikler sıralanmıştır. Konunun sonunda okuyucuya düşünce yazısı yazma ödevi verilmiştir.

“*Süreç Olarak Yazma*” başlığı altında yazma becerisinin uzun bir süreçte olgunlaştığından bahsedilmiş, Milli Eğitim Bakanlığı'nın programlarındaki yeri hakkında okur bilgilendirilmiş, yazma süreçleri sırasıyla açıklanmıştır. Süreç olarak yazmanın adımları şu şekilde sıralanmıştır: Yazmaya Hazırlık, Yazmaya Güdüleme, Yazma Konusunun Tespiti, Metnin Türünü Belirleme, Amaç Belirleme, Hedef Kitle Belirleme, Temel Düşünceleri Belirleme, Taslak Oluşturma, Düzenleyerek Yazma, Düzeltme, Yayınlama ve Paylaşım.

“*Yazılı Anlatım Becerisinin Ve Alışkanlığının Geliştirilmesi*” bölümünün başında alışılmadık olarak yazma çalışması ödevi verilmiş, ardından konuya geçilmiştir. Bunun bir basım hatası olması muhtemeldir. Konuya gelirsek; bu bölüm, Amerika'da yapılan bir sınavın istatistiklerinin yorumu ile başlamış, öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinin yeterince gelişmediği sonucu çıkartılmış ve Türkiye'de de durumun farklı olmadığı anlatılmıştır. Yazmanın uygulamalarla geliştirilebilecek bir beceri olduğu söylenip öğretmenler için yazma uygulama önerileri verilmiştir. Bu önerilerin içerisinde günlük yazmaya teşvik etme, kompozisyon yarışmaları, okul gazete ve dergileri, ödüllendirme gibi yollar bulunmaktadır. Bunlar öğrenciyi yazı yazmaya karşı heveslendirecektir. İlk etapta öğrencilerin yazılarının olumlu yönleri ön plana çıkartılmalıdır ki motivasyon düşmesin. Bu ve bu gibi bilgilerin ardından kitap bu bölümün sonunda da okuru ödevlendirip sevdiği bir yazar ya da şair hakkında biyografi yazmasını istemiştir.

Kitap burada yazılı anlatımın teorik kısmını bitirip buradan sonra yazılı anlatım türleri hakkında bilgiler ve metin örnekleri vermeye başlamıştır.

Sırasıyla deneme, makale, fıkra, sohbet, eleştiri, röportaj (söyleşi, mülakat), gezi yazısı, anı (hatıra), günlük (günce), biyografi (yaşam öyküsü), kitap incelemesi, reklam metni, ödev/tez, dilekçe, tutanak, hikaye (öykü) ve roman türleri incelenmiştir.

Türler anlatılırken öncelikle türün özellikleri verilmiş ve bilindik örnek metinlerle zenginleştirilmiştir. Bazı yazınsal türlerin dünyadaki önde gelen temsilcilerinden bahsedilmiş, Türk edebiyatındaki yeri hakkında bilgiler verilmiş, bazı türlerin ise alt başlıkları da yani ondan doğan türler de zikredilmiş, her edebi tür için dolu dolu bilgi sunulmuştur. Örneğin deneme anlatılırken alt başlıklar sayılıp nesnel deneme, öznel deneme, kişisel deneme, karakter denemesi, betimleyici deneme, felsefi deneme, bilimsel deneme hakkında bilgiler verilmiş; dünyadaki en büyük temsilcisi ve mucidi olan

Montaigne'den bahsedilmiştir. Bu türün bizim edebiyatımızdaki yansımalarına, ne zaman Türk edebiyatına girdiğine ve yetkin deneme yazarlarına değinilmiş, Montaigne, Bacon ve Mehmet Kaplan'dan örnek metinler verilmiştir.

“*Makale Yazma*” başlığı altında makale sözcüğünün etimolojik kökenine inilerek söze başlanmıştır. Ardından türün genel özellikleri sıralanmış, iyi bir makalede olması gerekenler sayılmış, gazete ile ilişkisinden ve Türk edebiyatındaki çıkışından bahsedilmiştir. Eser makale yazımını güncel makale ve bilimsel makale olarak alt başlıkları ile ele almıştır. İki türden de örnek metinler verilmiştir. Bilimsel makale örnek metni olarak kitabımızın yazarlarından biri olan Ali Fuat Arıcı'nın “*Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim 2. Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Sorunları*” isimli makalesi tam metin halinde kitapta paylaşılmıştır.

Dikkate değer bir diğer başlık olan “*Eleştiri Yazma*” bölümünde yine öncelikle türün özellikleri belirtilmiştir. Ardından eleştirinin yazılış amacına değinilmiş ve eleştiri türleri de sıralanmıştır: Esere dönük eleştiri, yazara/sanatçıya dönük eleştiri, çözümleyici eleştiri, öznel/izlenimci eleştiri, dilbilimsel eleştiri ve topluma dönük eleştiri. Toplumla dönük eleştiri de aynı zamanda üç kategoriye ayrılmış tarihi eleştiri, sosyolojik eleştiri ve ekonomik eleştiri şeklinde ayrıntılandırılmıştır. Her bölümde olduğu gibi örnek metinler ve uygulama ödevi de bölüm sonunda mevcuttur.

“*Gezi Yazısı Yazma*” başlığında da Homeros, Nasır Hüsrev, Marco Polo, İbn Batuta gibi edebi türün temelini atan seyyahlardan ve tabii ki Evliya Çelebi Seyahatnamesinden ayrı bir başlık altında bahsedilmiştir

“*Biyografi (Yaşam Öyküsü) Yazma*” başlığı altında otobiyografi, monografi, bilimsel biyografi, biyografik roman, nekroloji türleri de tanıtılıp örneklendirilmiş, biyografi türünün gelişimi anlatılmıştır.

“*Kitap İncelemesi Yazma*” başlığı altında türün önemini gözler önüne seren bir paragraf bulunmaktadır: “*Türkiye’de genelde edebi kitapların incelemesi yapılmaktadır. Hâlbuki her kitabın incelemesi yapılabilir. Bu yazılar, bir taraftan okurlara yardımcı olurken diğer taraftan yazarlara hatta kitabı inceleyen kişiye de yararlı olmaktadır. Çünkü kitap incelemesini yapan kişi bu inceleme sayesinde kitabı okuduğu için kendini geliştirir; yeni bilgiler öğrenir, yeni yaklaşımlar, bakış açıları kazanır. Kişi bunun yerine sözgelimi deneme, makale vs. gibi başka bir yazı yazsaydı kendini, bilgisini var olan hâzinesini kullanıp tüketmiş olacaktı. Bu yönüyle kitap incelemesi yapmak, kişinin gelişimi açısından da oldukça önemli görülmektedir.*”

Bu paragrafın ardından kitap incelemesinin nasıl yazılacağı maddeler halinde okuyucuyla paylaşılıp metinle örneklendirilmiştir.

İncelenen eserde “*Reklam Metni Yazma*” başlığı üzerinde epey durulmuş hatta bu bölüme ait ayrıca bir kaynakça verilmiştir. Reklam metninin ana unsurları olan kaynak, ileti, araç ve alıcı faktör tanımlanmış, anlatım biçimleri üzerinde durulmuş ve reklam yazarı adaylarına yönelik tavsiyelerde bulunulmuştur.

Ödev/Tez Yazma, Dilekçe Yazma ve Tutanak Yazma; usullerine uygun kısa ve öz biçimde anlatıldıktan sonra hikaye ve roman türleri üzerinde gayet ayrıntılı şekilde durulmuştur.

“*Hikaye (Öykü) Yazma*” bölümünün başlangıcında sözcüğün kökeni ve tanımlarından bahsedilmiştir. “Türk Edebiyatında Hikaye” başlığı altında halk hikayeleri kısaca anlatılmış, eski ve yeni Türk edebiyatlarında ardından da Batı edebiyatında gelişimi izlenmiştir. Maupassant ve Çehov tarzı hikayelerin temel özellikleri gösterilip örnek metinler verilmiştir.

“*Roman Yazma*” başlığı altında da romanın gelişimi, Türk edebiyatındaki yeri ve roman türlerinden bahsedilmiş, türler; romantik, realist, natüralist, macera, lirik, köy, pastoral, karakter,

biyografik, polisiye ve tarihi roman olarak sıralanmış ve tanımlanmıştır. Cengiz Aytmatov'un romanlarından da iki metin örneği verilmiştir.

Metin türlerinin bittiği bu bölümden sonra “*Yazım (İmla) Kuralları*” bölümü gelmektedir. Bu bölüm Türk Dil Kurumunun İmlâ Kılavuzundan alınmıştır.

Kitap bir ders kitabı olduğu için bilimsel bir üslup kullanılmış şüpheye ve kafa karışıklığına mahal vermeyecek şekilde anlaşılır durumdadır. Karton kapaklıdır. Ön kapakta kırmızı bir zemin üzerinde siyah ve beyaz yazılarla kitabın ismi yazılmış; altına hokka, divit ve defter silüetleri resmedilmiştir. Kapağın sağ alt köşesine yazarların isimleri konumlandırılmıştır. Arka kapakta kitabı tanıttıcı tek paragraflık bir metin yazılı anlatımın öneminden bahsetmektedir.

Herhangi bir türde yazmaya başlamadan önce başvurulabilecek bir kaynak olarak herkese hitap eden eser, özellikle Türkçe ve edebiyat öğretmenlerine mesleki katkılar sağlayacaktır. Bu yönü ile eseri tavsiye ederim.

EK: Kitap Kapağı

